თეატრი და ცხოვრება

№ 46

შაბათი
14
გიორგობ.

წელიწადი
მ ე ს ა მ ე

ჟურ. „თეატრი და ცხოვრების"
რედაქცია მწუხარებით აუწყებს სა-
ზოგადოებას, რომ 4 გიორგ. სარა
ტოვში გარდაიცვალა მისი თანამ-
შრომელი ნადეპუტატარი

ჭოლა ლომთათიძე

დაკრძალვა მოხდება კვირას, 15
გიორ. წმ. ნინოს სასაფლაოზე.

ბიკენტი ჭოლა ლომთათიძე 1879—1915

14 გიორგობისთვე

თავზე ხელაღებული

ჭოლა ლომთათიძის ხსოვნას

გლეხის დარიბმა კერამ წარმოშვა იგი, ცხოვრებამ უდიდი-ნაცვლა—გზად ალი-არა, მაგრამ მან წარ-ბი არ შეიხარა ცხოვ-რების ტალღები გა-დალახა, განმათავი-სუფლებელ მოძრაო-ბას სათავეში მოექ-ცა, ძილში მყოფთ მოუხმო და ძველ წყობილებას სასტი-კი ომი გამოუცხა-და,—

სასტიკი ომი—რაც მაჯლაჯუნასა-ვით დასწოლია ბედ-კრულ-ბეჩავ ხალხს:.

„დაჭრილ ირემს სისხლი სდიოდა", მა-გრამ იგი არა დრკე-ბოდა.

— ან სიკვდილი— ან გამარჯვება, შერი-

ბეგა-კი — არასოდეს!—ი, რა იყო მცნება მისი, ხალხის რჩეული შვილისა...

ასე მოკმედებენ მხოლოდ თავზე ხელაღებულნი, თანამედროვეთაგან „გიჟად“ ცნობილნი...

ვინ იცის, ქრისტე რომ არ ეწამებინათ, ჯაცობრიობას არც-კი ხსოვნიდა მისი სჯული...

მართალია, იგი ქრისტე არ იყო, არც ღიღებული პიროვნება, მაგრამ თავისი რწმენის განმტკიცებას მაინც თავი შესწირა: მთელი შვიდი-რვა წელიწადი ეწამებოდა.

და ერთხელაც არ ამოუგმინია—ვაიო!

ის ხომ ჩვენი გაძვალ-ტყავებულ ხალხის სისხლი სისხლთაგანი, ძვალი—ძვალთაგანი იყო და მისთვისაც განიწირა...

ოჰ, რა დიდებულია ასეთი თავგანწირვა, ასეთი „სიკვდილი“...

ვითომ სძლიეს იგი?! არა, მან სიკვდილითა თვისითა განამტკიცა ახალი ცხოვრების ბილიკი...

ამ ახალი ცხოვრების ერთი პირველი მერცხალთაგანი, თავისუფლების ერთი პირველი მომდერალთაგანი იყო წარსულ კვირას გარდაცვლილი ნადეპუტატარი ქოლა ლომთათიძე, ჩვენი ნიკეერი მწერალი სპ. მკირიშვილი—გერი—ჯ. ოლია...

მას წამდა, და ჩვენც გვასწავლიდა, რომ „ნამდვილ სიყვარულს უნდა ემსახურო მოყდი შენი ანსებით“...

და ეს მისი ლიტონი სიტყვები როდი იყო: სამშობლო მწერლობას, მუშა-გლეხთა გთვითცნობიერებას, განმათავისუფლებელ მოძრაობას და ხალხის უფლებათა მოპოების საქმეს სათათბიროსა თუ ციხეში, სამორის კარამდე, შიგდა თავისი ანსებით ემსახურა და ემსხვერპლა კოდეც...

ნუ ვიფიქრებთ, ვითომც დღეს იგი ერთი რომელიმე დასის დანაკლისი იყოს,—არა! მისი მოწამებრივი სიკვდილი ჩვენი საზოგადოებრივ-სახელმწიფოებრივ ცხოვრების ერთი მძიმე, თავბრუ-დამხვევი მოვლენათაგანია... და მიმართულების განურჩევლად — ყველას გულის მომწყვლელი ..

და ვისაც ჩვენი მწერლობა რადმე უღირს, განმათავისუფლებელი მოძრაობა რამე ღირებულებად მიიჩნია ჩვენი ხალხის გათვითცნობიერებას უმანკო რწმენით შეეხარის და მეორე სათათბიროს დასჯილ დეპუტატთა ხვედრი გულს უწყლავს, ბილენტი (ქოლა) ლომთათიძესაც მუდამ პატივისცემით მოიხსენიებს, როგორც ხალხის ერთ უბიწო ზვარაკთაგანს, და მოწიწებით მუხლს მოიდრეკს ამ ახალი ჯვრის წამებულთა ადამიანის ცხედრის წინაშე!

შენ-კი, ჩემი სამშობლოს ბედკრულო მშრომელო ხალხო, ამ დანაკლისით ნუ კი დაეცემი, არამედ იამაყე და წელში გაიმალე, რომ ასეთი სულით ძაღალ შეილთა წარმოშობა შეგძლებია და ეცადე მის ნაკვალევს ბალახ-ბულახი, გვირილა-ჭიოტა არ მოერიოს!..

სიკვდილი

მხოლოდ ერთხელ, მხოლოდ ერთხელ ჩამოიცილის ის ჩვენი ცხოვრების კარებთან; მხოლოდ ერთხელ გაჩერდება ის საიდუმლოებით მოცულ ცხოვრების ბუჩესთან და წაავა, გაკრება ვით მოელვარე ნამი ლილის მხურვალე მზის სხივებზე, გაკრება და მიეფარება საშარადისოდ ცხოვრების მჩქეფარე ტალღებს... გაკრება და ვეღარ ნახავ მას შემდეგ...

ბევრჯერ უძახებ მას ცხოვრების უკანასკნელ წუთებში, მოუხმობ ბევრჯერ, მაგრამ ამაო იქნება ძახილი და მუდარა —

—ის ალარ დაბრუნდება შენთან!..

ბევრჯერ მოისურვებ, რომ დასწვა, დაფერფლო მომავალი ცხოვრება შენი, დაამსხვრიო აწ არსებული ფიალა ცხოვრებისა მხოლოდ ის დაბრუნდეს, გაგრძნობინოს წუთით მაინც, რაც იყო, რაიც ოდესღაც განიცადე, რაც ისე უყვარდა სულს; გინდა —მაგრამ ულმობელია სასტიკი დრო, ჯალათი ბედნიერების წუ-

ეროვნული ბიბლიოთეკა

ვალ. შალიკაშვილი

მსახიობი და რეჟისორი ბაქოს დრამ. დასისა, ამ ჟამად ავად არის.

თებისა; ვერაგულად მოგტაცა მან საუნჯე შენი და აღარ დაგიბრუნებს მას...

—აღარ დაგიბრუნებს არასოდეს...

მწუხრისა ჟამსა, როდესაც სწერ შენი ცხოვრების უკანასკნელ ფურცლებს, როდესაც ისმის მწუხარე გლოვის ზარი, შენი ცხოვრების გამომტირებელი გლოვის ზარი—შენ ისევ გსურს თავიდან იწყო წერა ამ ფურცლებისა. მაგრამ ვერ ამოშლი მას, რაც დაწერილა, ვერც დაწერ აწი იმის მსგავსს, რაც ჩაგიწერია ცხოვრების წიგნში... ის არ იქნება მსგავსი სანატრელი წარსულისა. მხოლოდ ერთხელ, მხოლოდ ერთხელ ჩამოივლის ის შენს კარებთან, მხოლოდ ერთხელ გაგიღიმებს ტკბილის ღიმილით ერთხელ მოგაწოდებს ლამაზ ფიალას ტანჯვა-ბედნიერებით ავსებულსა...

და ბოლომდე დასცალე ფიალა იგი... დასცალე, რათა წუთი იგი აღარ განმეორდება შენს ცხოვრებაში...

მალე, მალე გაივლის სიჭაბუკე, ახალგაზრდობა... და ნეტარ არს ის, ვინც ლამაზათ დასცალა ტკბილი ფიალა სიყმაწვილისა... ნეტარ არს!

მიწიშვილი

ჰეინედან

თარგმნილი ჭ. ოლიას—ბ. ლომთათიძის მიერ, ჯერ დაუბეჭდავი ხელთ-ნაწერიდან *)

„ჩრდილეთის ზღვიდან“

ღამით კაიუტაში

I

ზღვა შობს, ზღვა ზრდის მარგალიტებს
და ვარსკვლავებს—ცის უფსკრული...
მე კი გულში, ამ ჩემ გულში
გამოვზარდე სიყვარული.

—

უსაზღვროა ზღვა და ზეცა,
იმათ მეტობს ჩემი გული:
მარგალიტზე, ვარსკვლავებზე
უფრო ბრწყინავს სიყვარული.

—

ჩემს დიდ გულზე მომეკარი
პაწაწინა მეგობარო...
ეს გული, ზღვა, მაღლა ზეცა,
სიყვარულის არის წყარო!..

II

ლაჟვარდ, უძიროს; კამარას ცისას,
სად მშვენიერნი ვარსკვლავნი კრთიან,
ნეტავ შემეძლოს მივწვდე-მივეკრა,
ვეამბორო და მწარეთ ავტირდე!

—

ის ვარსკვლავები—თვალნი სატრფოის—
უთვალავ ფერათ შეზავებულნი,
თავს დამცქერიან, სალამს მიძღვნიან
ლაჟვარდ, უძირო ცის კამარიდან.

—

ლაჟვარდ, უძირო ცის კამარიდან,
ჩემკენ მოპყრობილ სატრფოის თვალებს,
ვუწვდი ხელებს და ვითა ღვთაებას
ვემუდარები, და ვეუბნები:

—

„სიცოცხლევ ჩემო, სატრფოს თვალებო,
ამივსეთ სული მე ნეტარებით;

*) ეს ნათარგმნი ლექსები მივიღეთ შემდეგ წერილთან ერთად: „ძმაო იოსებ! თუ რამეთ გამოდგეს დაბეჭდე ეს თარგმანები, თუ არა და ნუ დაიზარებ სარედაქციო გოდორში უკარი თავი შენი ჭოლა“. ამ ჟამად ვბეჭდავთ მხოლოდ „ღამით კაიუტაში“-ს, შემდეგ №-ში დაიბეჭდება „კითხვები“, „ფენიქსი“ და „გამომძღავნება“. რედ.

ირაფერია — მომეკალით, ოლონდ
მთელი ზეცა და თქვენ დამეკუთვნეთ!..“

III

თრთოლვა-ცემცემით ციურ თვალთაგან
მეკუურებიან ოქროს წინწკლები
და ჩემი გულიც უფრო და უფრო
ძლეა-სიყვარულთ განიერდება.

—

ახ, თვალნო, თვალნო მორეული ცისა,
ცხარეთ ატირდით ჩემს დიად გულში,
რომ სევდა ჩემი შთანთქას, წალეკოს
კოშკაში ვარსკვლავთ ბუყვრილი ცრემლმ.!

IV

გულ-ალმა ვწველარ გარინდებული,
უშნო სიწყლზე კიუტაში,
ზვირთნი ზღვისანი, ოცნება ჩემი
შშობლური ხელით აკანს მირწყვენ.

—

და ჩემს პატარა და მრგვალ სარკმელში
ოკეანეტებიან ვარსკვლავნი ცა —
ჩემი სატრფოის, ჩემი სულის დგმის,
ფას-დაუდები, მწველი თვალები.

—

ფას-დაუდები, მწველი თვალები,
ეთა გუშაგნი, თავს დამცქერიან
და მიცინიან კოშკაშ-ცემცემით
ლაჟვარდ, უძირო ცის კამარიდან.

—

ლაჟვარდ, უძირო კამარას ცისას
ეჭდავ ვაშორებ მოყვარულ თვალებს,
სანამ ღრუბელთა თვარმა ზეწარმა
სატრფოს თვალები არ დამიფარა..

V

გვმოს ირგელივ კ, ბოლოთსა ცეცით,
დადიან ზვირთნი გაჯავრებულნი,
დადიან ზვირთნი, მიკაკუნებენ
და საიდუმლოთ მეუბნებიან:

„სულელო!
„მოკლე“ გაქვს ხელი, ცა კი შორს არის,
„და ვარსკვლავებიც, ოქროს ლურსმებით
„მაგრათ არიან იქ მიქედილნი...
„ტყუილად ფიქრობ, ტყვილი ოცნებობ,
„მგას სჯობია, რომ დაიძინო!..“

VI

და მესიზრმა მე ქვეყანა უცხო,
თოვლის სუდარით მთლად დაფარული...
ვეგდე თოვლის ქვეშ და სამუდამოთ
გამეიებოდა მხურვალე გული.

—

ლაჟვარდ ციდან კი ჩემს ცივ სამარეს
დაკათკეთებდა ვარსკვლავთ კრებული —
თვალნი ნათელნი, რომლებშიც კრთოდენ
ზე აღტაცება და სიყვარული...

ჭ. ოლია (ბიკ. ლომთათიძე)

საამდროვო სურათი

სანტიელ ფხაკაძე შვილი მიჰყავს სამაზ-
რო ქალაქ, რადგან ჯარში ჰყავს გაწვეულ-
ი. გამომშვიდობები ას ატყდება ტირილი.
სტირის მეუღლე სანტიელისა — მაკრინე. სტი-
რის თვით სანტიელის მომკვიდრე ჯარში გა-
წვეული ანანია. სანტიელი გაბრაზებულია.

— ჰაი! რა გატირებს მაკრინე. არ გრცხვე-
ნია, ბოშო? ბოვშს გული გიუსკდა შენს მა-
ცქერალს!

— ანანია, ჩემო ანანია!.. წაგიყვანენ,
შვილო!.. ვილა მ-გელის, ჩემო შვილიკო!..
ვილა დაგზურავს ღ-მე სამანს?!. უი! უი! უი! უი!

— გაჩუმდი-თქვა ქალო!.. ბოშო, ნუ
გადამირევ ბღარი.

— უ! უ! უ! უ!

— შენ, რაღა გატირებს, შვილო. არ
გრცხვენია?! მაგიზა გამოგზარდე, რომ შენი
ქვეყნის მტრებს არ შეებრძოლო?

— უ! უ! უ! უ!

— უი! უი! უი! ჩემო შვილო, რაღა გე-
შველება!.. რით შეიძლება, შვილო, ომში ჩა-
რეკას!.. თოფს ვერ დეიჭერ რიგიანათ ხელში!..

ანანია მამას ჩახვეზე ებღაუბება და ლმუ-
ის, მაკრინე მოსთქვამს...

გუგული

პრაპორჩიკი

მიხ. ელ. მურვანიძე.

ბრძოლის ველზე მოკლული ალმოსავლეთის ფრონტ-
ზე 12 ივნისიდან 1914 წ.

ეროვნული ბიბლიოთეკა

უგინწო ზვარაკი

ჭოლა ლომთათიძე (1881—1915)

„დამარცხებული არ გეგონოთ:
ჩემი ფარ ხმალი ხელში მიჭირავს...
მხოლოდ მკერდში გამისკდა გული"!..
ჭოლა ლომთათიძე (ჭვინდან)

დანაკლისი

ქართული მწერლობისა და დემოკრატიის კერა კვლავ ძაძით შეიმოსა... ერთმაც და მეორემაც დაკარგა ერთი შეუდრეკელი მუშაკთაგანი, რომლის მუდამ გატაცებული, იმავე დროს ეკლის გვირგვინით მოსილი გაწამებული ცხოვრება-მოღვაწეობა დემოკრატიისა და რუსეთის საკანონმდებლო დაწესებულების ისტორიაში მოკაშკაშე ზოლივით ჩაწმახნება...

ვინ იყო იგი?

ბიკენტი, იგივე ჭოლა, გურული ღარიბი გლეხის ბიბრონის შვილი, დაიბადა ოზურგეთის მაზ., ბასილეთის საზ. სოფ. მეწყიეთში 1879 წ. 2 თებერვ. დედა, აზნაურ ნიკოლაოზვილის ასული, ადრე გარდაეცვალა და ჭოლა მამის ანამარა დარჩა. 7 წ-სამ ბასილეთის ორკლასიან სასოფლო სამინისტრო სკოლაში დაიწყო სწავლა, ამ სკოლის გათავების შემდეგ ოზურგეთის საქალაქო სასწავლებელში შევიდა, მაგრამ სიღარიბის გამო (ფული ვერ შეიტანა) კლასში სიარულზე მალე ხელი აიღებინწს. სკოლის გარეშე დარჩენილი მსახურად ჩადგა ხიდისთავის სამკითხველოში, სადაც გადაიკითხა ქართული ძველი და ახალი წიგნები, რამაც სწავლა-განვითარების სურვილი უფრო გაუღვიძა. 1895 წ. ქუთაისის სამეურნეო სკოლაში მიიღეს სკოლის ხარჯზე, მაგრამ მეორე წელსვე, 1896 წ., სკოლაში გაფიცვა მოაწყო, რომლის მეთაურობისათვის აქედანაც დაითხოვეს.

ამითი დასრულდა ჭოლას სკოლური განათლება, მაგრამ წინმსწავლელობის სურვილით გატაცებულმა ახალგაზრდამ თვით განვითარებას მიჰყო ხელი. ქუთაისშივე დაუახლოვდა ლიტერატურულ-საზოგადოებრივ წრეებს. ამ დროს აქ ორი წრე იყო: ს. ქვარიანისა და მ. ცხაკაია. ჭოლა ორივე ამ წრეში დადიოდა. პირველხანად ს. ქვარ—ნის მამულიშვილური მოძღვრება იტაცებდა, მაგრამ მოლოს მ. ცხაკაიას მარქსისტულ წრეს შეუერთდა.

აქ ერთხანად მ. ლალიძის ქარხანაში მსახურობდა, შემდეგ რაჭაში იყო...

მეწარალ-აგიტატორი და დეპუტატი

თვითგანვითარებით მომზადებული ჭოლა სამწერლო ასპარეზზე გამოვიდა 1901 წ. პირველი ნაწერი დაბეჭდა „ცნ. ფურ.", იმავე წლის ქრისტეშობისთვის „მოამბეში" მოათავსა მოთხრობა „დავითი", 1902 წ. „ცნ. ფურც."-შივე — რამდენიმე პატარა ამბავი, 1903 წ. „ცვალ"ში" დაიწყო თანამშრომლობა, სადაც უმეტესად პროზით ლექსებს ათავსებდა. 1903 წ. „ცვალ"შივე" დაიბეჭდა მისი თარგმანი „აზრი", ლ. ანდრეევისა. ამ წლიდან კი პარტიულმა მუშაკობამ გაიტაცა, როგორც აგიტატორ-პროპაგანდისტი, თავგამოდებით მოღვაწეობდა ხალხში და მწერლობას დროებით ჩამოშორდა. 1906 წ. გურიის მხრით არჩეულ იქმნა სტოკჰოლმის ს. ს. დ. მ. ს. გაერთიანებულ კრების დელეგატად, სადაც ყორობაკაის სახელით მონაწილეობდა; იყო აგრედვე ლონდონის სეზდზედაც. 1907 წ. 22 თებერ. ქუთაისის გუბერნიის მხრით არჩეულ იქმნა ხალხის წარმომადგენლად—დეპუტატად მეორე სახელმწიფო სათათბირო-ში, სადაც სოციალ-დემოკრატიულ ფრაქციაში ჩაირიცხა (რომლის ბელადიც იყო სახელგანთქმული ორატორი კაკი წერეთელი), მუდამ მოწინავე დემოკრატიის წრეში ტრიალებდა და მთელი რუსეთის მუშა-მშრომელი ხალხის მოთხოვნილებათა მტკიცედ უპერდა მხარს. 1907 წ. 3 ივნისს მთავრობამ სათათბირო დაითხოვა და ს.-დ. ფრაქციის 55 წევრი, მათ შორის ლომთათიძეც, 102 მუხ. ძალით სისხლის სამართალში მისცა, შეიარაღებულ აჯანყების განზრახვისა და არსებული წყობილების დასამხობად ხალხის მოწოდების სათვის. საქმე დაიწყო 22 გორაგობისთვეს, ხოლო 1 ქრისტეშობისთვეს ვანაჩენი გამოცხადდა, რომლის ძალითაც ხალხის წარმომადგენელი უფლება აჰყარეს და ციხე-კატორგებში გაგზავნეს; ლომთ. თიძეს 5 წ. კატორგა მიუსაჯეს, მაგრამ რადგან ავადმყოფი იყო, სასჯელი 7½ ციხედ შეუცვალეს, რომლის

ეროვნული ბიბლიოთეკა

მოსახდელადაც იყო პეტროგრადის (პრედვარილა), სევასტოპოლის, ბათომის, ახალციხისა და თბილისის (მეტეხის) ციხეებში.

ციხეში ყოფნის დროს ისევ კალამს მოჰკიდა ხელი: 1907 წ. დასწერა „საკვადილთ ფასსაკვლის ფიურა«, რომელიც ს.-ფ. გაზეთებში დაიბეჭდა (დასრულდა 1908 წ.); 1910 წ. — „სასეგრობიდგეშ«, „ულითურო«, „ჩეი ფიდეური« (ეურ. „ხსივეში« დაიწყო, ფიეურ გაზეთებში დასრულდა), 1911 წ. ყოველდღიურ გაზეთებში გვრის ფსევდონიმით ათავსებდა „პატარა ამბავს«, ამავე ხანში დაიბეჭდა „ეფის ეოკნიერნ« სხ. შე—ოს. ფსევდონიმით; ქუთაისის გაზ. „მნათობშია« მოათავსა „ოკორი ფიზეკ«, 1912 წ. „თემში« „პატარა ამბავი«, ქუთაისის სდ. გაზეთებში დაიწყო ბეჭდვა—„ძვ კაცისა«, რომლის ნახევრიც რედაქციას დაეკარგა. 1913 წ. გამოვიდა ლომთათიძის მიერ ნათარგმნი „ჭეინეს ფეკქსების კრებული«, მისივე წინასიტყვაობით, კ. ოლიის ფსევდონიმით, 1914 წ. ჩვენს ჟურნალში („თეატრი და ცხოვრება«-ში) დაიბეჭდა მისი სილუეტი „გზაში«, რომელიც გასულ შაბათს „თანამ. აზრის« 204 ნომერში გადაბეჭდეს. გარდა ამისა მრავალი ნაწერი აქვს, რომელიც ხელთნაწერად არის გაფანტული ანუ სხვა და სხვა გამოცემაში მოთავსებული.

მისი ზოგი ნაწერი რუსულადაა გადათარგმნილი და, ვგონებ, „Сов Міръ«-შია მოთავსებული.

ცალკე გამოცემულია მის მიერ თარგმნილი „ჭეინეს ლექსები«. ამ თარგმანზე თვითონ დიდი აზრის არ ყოფილა—დაე, თუ ჩემი თარგმნით ჩვენი სხვა ნიჭიერი მგოსანი მაინც წაეკითხება და უკეთესად სთარგმნის, ამითიც კმაყოფილი ვიქნები და ჩემი სალამიც ამ ახალ-მომავალ მთარგმნელსო...

ფრიად საყურადღებოა მისი წერილები—დღიური, თუ არ დაიკარგა და გამოაშკარავდა როგორმე.

რას ვვიმოძღვრებდა?

თუ მართალია ის ას აზრი, რომ მწერლის ნაწერი მისი სულის სარკეა, გადიკითხეთ ლომთათიძის ნაწერები და გაიგებთ—რა სტანჯავდა, საით მიგვიწოდებდა? ლომთათიძის ნაწერებიანი, განსაკუთრებით პირველი ხანისა, ზოგი ბოლონდელიც, პირად განცდათა გამოხატულებანია, არსებულ საზოგადოებრივ ცხოვრების მოუწყობლობით, ამა ქვეყნის ძლიერთა უსამართლობით გამოწვეული, რომელიც ახალ ძალთა გამოჩენას შეჰყივის. ბოლო დროინდელ ნაწერებში ინტელიგენტურ წრეს ეხება, არსებულ წყობილების და საზოგადოებრივ ურთიერთობით საზოგადოებისაგან გარიყულთა ყოფა-ცხოვრებას, პოლიტიკურ-ეკონომიურ პირობებით შევიწროვებულ ადამიანთა სულისკვეთებას. ლომთათიძის წარმოდგენით, თანამედროვე საზოგადოებრივი წყობილება მეტად უსამართლოა, არა ადამიანური: იგი ჰხედავს, რომ ცხოვრება საზოგადოების ერთი ნაწილისთვის ზეიმია, მეორისთვის—მარად სატანჯველი... ამიტომ თვისი მკაცრი, ხან დამცინავი და ხან მკაცხავი სიტყვით ცდილობს საზოგადოებრივ სინდისის გაღვიძებას, რათა ცხოვრების ქვედა საფეხურნი მდგომაკენ მიუთითოს და აჩვენოს, რომ ნივთიერ უთანასწორობისაგან გათიშული ადამიანიც „ეცდა, ისეთივე ხედვა ასხია, როგორც სხვებს, ისევე დაპარკაკობს და დადის, როგორც სხვები, ამიტომ მასაც მოუხდება ხალმე სხვასავით შეეგარებული იყოს«. მაგრამ საამისო სახსარს მოკლებულია. თანამედროვე საზოგადოებრივი წყობილების უკუღმართობის უმთავრესი საფუძველი ისაა, რომ ქვეყნის სიმდიდრე ერთი, მცირე ნაწილის ხელშია მოგროვილი, მეორე კი—უმეტესი ნაწილი—გადატაკებულია. „სიმდიდრე კი ისე გაკრობას ადამიანთ, როგორც ძრწოის ხორცთ და სხვა ასეთი ხორაგეფდითა« („დასაფლავება«). საზოგადოებრივ ცხოვრების ამა თუ იმ უკუღმართ მხარეს, საგმო მოვლენას დიდის ზიზღით აღგვიწერს, რადგან ღრმათა სწამს, რომ „რამდენად მეტს ჭნერგავ ადამიანის გულში ზიზღს, ამდენად ძლიერი მქადაგებელი ხარ სიყვარულისა, ვინაიდან წარმოუდგენელია სიყვარული, თუ სიძულვილი არ შეგიძლია«. კაცობრიობა კი ბედნიერებას მაშინ ეღირსება, როცა ძველ წესს დაასაფლავებენ და განახლებულ ცხოვრებას შეუდგება საყოველთაო საბედნიეროდ. მას სძაგს მდგარი, გაყუჩებული ცხოვრება, უყვარს მოძრაობა, შუქმიგი მისწრაფება, ტალღა, რადგანაც „ტა-

ეროვნული ბიბლიოთეკა

და ტალღას კვანძებს, დგდგა მტუდობს და მისი მდგარი ხმა შეკო

ეროვნული ბიბლიოთეკა

ანგელოსი, თუ სატანა?

I

მთის მწვერვალზე მოსჩანს კოშკი,
დაკიდული, ვით ქორთ ბუდე,
და ყოველ-მხრივ, როგორც რგოლი,
აკრავს კლდეთა შავი ზღუდე;
მას ვერა სძრავს გრიგალ-ქარი,
ვერცა მეხი, ცით დაკრული,
და ამაყად დასცქერს ბარსა,
ქიმთა მტვერით გამურული.
მას არა აქვს არსით კარი,
არც ბილიკი მისავალი,
მხოლოდ ელავს აღმოსავლით
წმინდა ბროლის ორი თვალი;
და როდესაც მზე დიადი
მთისა მწვერვალს შუქსა სტყორცნის,
ის გრძნეულად ელავს, ბრწყინავს,
და ნიავიც მკერდს უკოცნის.
ამ დროს ამა ბროლის სარკმლით
იცქირება ტურფა ქალი,
თმა გიშერი, ყელ-ყირმიზი,
შავთვალა და მკერდ-ფიქალი
და ტკბილის ხმით შემოსძახებს
სმენის მპარავ სიმღერასა,
უწყობს კილოს ზეციურსა
ოქროს ქნარის სიმთ ჟღერასა.
ამ სიმღერით ქარი ცხრება,
არე-მარე ნაბავს სულსა:
ყველა იშვებს, ყოველი გრძნობს,
სიყვარულს და სიხარულსა...
დილა არის. არე-მარე
ოქროს შუქით იმოსება,
ცა იცინის ზღვა, კამკამობს
და მთის თხემზე სხივი კრთება.
სანეტაროდ მოქარგულა
ტურფა მიწის ქალა, კორდი,
სტვენს ბულბული: შორს გაისმის
მისი კილო და აკორდი...
ჩუ! ქუხილი მოწყდა ცასა
ამოიჭრა კარიშხალი!
ნეტა რაა, რამ შეაკრთო,
რამ მოშალა ძალთა ძალი?
აგერ მთაზე არის ბრძოლა.
ეჯახება ხმალსა, ხმალი,—
ბრძოლით უნდათ, რომ გადასჭრან
სიყვარულის სამართალი
და ურთიერთს ორი გმირი
ებრძვის, მხეცად გარდაქმნილი,
იქ ცა გრგვინავს მოკუპრული,
და ბანს აძლევს მას ქუხილი!..

II

გრგვინვა შესწყდა... კოშკის ძირსა,
სად ბროლი სჩანს გამჭვირვალი,
ხელთ უპყრია ოქროს ჩანგი
და კვლავ მღერის ტურფა ქალი:
„სიყვარული, სიყვარული!
სიამე და სიხარული;
არსებობის უკვდავება,
მასში არის დაფარული;
ვინც იმითი ეზ არა,
ვინც იმისთვის დასდო თავი,
მან სრულ-ყოფა მოიპოვა,
უკვდავია ის, უკვდავი!
მაგრამ წესი ვინ შესცვალოს
სიკვდილის და სიცოცხლისა?
ხან ზეცამდე აღგვამაღლებს,
ხან უფსკრულში დაგვნთქავს ისა,
და მითია ის დიადი,
რომ სრულადა ვერ მისწვდები,
და მიტომაც, ადამის ძევ,
საიდუმლოს ვერ მიჰხვდები!..“
ასე მღერდა ტურფა ქალი...
და იმის წინ ორი გმირი
კოშკის ძირში უსიცოცხლოდ
ეგდო, ხმლითა განაგმირი...
სდუმდენ... მათაც გულს ჩაეკლათ
უპასუხო გამოცანა:
„ვინ აშუქებს ტრფობის წყვდიადს —
ანგელოსი, თუ სატანა?..
რისგან არის იგი მწარე,
რისგან არის იგი ტკბილი?..
რა, რა არის მის მიზანი:
სიცოცხლეა თუ სიკვდილი?...

დარია ახვლედიანისა

ეროვნული ბიბლიოთეკა

ელისაბედ ტიმოთეს ასული ჟიხარევი

საიმპ. თეატ. მსახიობქალი საგასტროლოდ ტარტოს დასში, თბილისში.

ბედი ქართლისა

ისტორითლი ქრონიკა 4 სურათად

(გაგრძელება. იხ. „თ. და ც." № 45)

მეორე მოქმედება

(იგივე სცენა. პირველსა და მეორე მოქმედებას შუა გადის ორი თვე)

I

ბატონიშვილი დავით და ოთარ ამილახორი

დავით (გამოდიან მეფის ოთახიდან) ძალიან მიკვირს, რომ ჩემთან მამა ლაპარაკსაც აღარა ჰნდომულობს!.. ან მართლა ძალიან ავად უნდა იყოს, ან ტყუილად ივადმყოფებს თავს, რომ თავს მარიდებს და შევალ თუ არა ოთახში, კედლისაკენ მიბრუნდება ხოლმე!.. საქვეყნო საქმეები უფრო დაიხლართა; მეფე არავითარს გადაწყვეტილებას არ აცხადებს, ზა ა-ხანი თავისის ჯარით ჩვენ საზღვართან არის, ერევნის მხრიდან. იმისი ელჩი, აგერ თითქმის ორი თვე იქნება, რაც თბილისში ტყუილად იმყოფება და ელის, როდის მიიღებს ხანადიმოდ!.. ვითომც და არ შაეძლო მამას მიეღო ელჩი თავის საწოლს ოთახში?.. ჩვენი ელჩნი, ავალიშვილი და ფალავანდიშვილი რა ხანია გადმოვიდნენ რუსეთიდან და მამამ მხოლოდ გუშინ ინახულა, უჩემოდ.. არა მესმის რა!. (სხვა კარებიდან და თაღიდან ფრთხილად შემოიპარებიან ბაგრატი და ოთხი ქეშიკი)

II

იგინივე, **ბაგრატი** და **ოთხი ქეშიკი**.

დავით (გაკვირვებული შესჭყურებს) ეს რას

ᲭᲜᲘᲨᲜᲐᲕᲡ? თქვენ, ვითომც-და ჩემდა სამზერ-ლად მოიპარებით აგრე, ფეხდაფეხ დამსდევთ აჩრდილივით!.. დიდი ხანია რაც ეს შეგატ-ყეთ. მომწყინდა მე თქვენი მზვერავობა! (ბაგ-რატს) შენ რა გინდა აქა? ვინ გიძახდა? (ქა-ბაკო) თქვენ ვინ დგებიართ?.. მე გამოვედი ამასთან ერთად (ოთარზე ეჩვენებს) მამა ჩემ-ის სენაკიდან, თქვენ-კი აქ საიდან გაჩნდით?

ᲑᲐᲒᲠᲐᲢ. ბატონიშვილო, შენ უკვე იცი, რომ გიორგი მეფემ გვიბრძანა შენზე სას-ტიკი თვალ-ყური გვეჭირაოს და რასაც სჩა-დიხარ და რაზედაც სიტყვას ამოიღებ, ყოველ-ივე მამა შენს უნდა მოვახსენოთ.

ᲓᲐᲕᲘᲗ (ოთარს) ეს რისთვის?.. შენ სხვაზედ უფრო დაახლოებული ხარ მეფესთან, ითხარი ყველაფერი რაც იცი, მაგრამ ჯერ კი ესენი დაითხოვე აქედან!

ᲝᲗᲐᲠ. ამათი დათხოვნის ნება არა მაქვს, ბატონიშვილო! მეც ისრე ვარ დაახლოებულ-ი მეფესთან როგორც ბაგრატი. ესენი ას-რულებენ მეფის ბრძანებას და ვეზირი კოვა-ლენსკის განკარგულებას.

ᲓᲐᲕᲘᲗ. რომ მსდიან მე კვალ და კვალ და ჩემზე თვალ-ყური ეჭიროთ?.. ახლავე თავებს დავაყრეკინებ ყველას!

ᲝᲗᲐᲠ. ბატონიშვილო!.. ნუ გაცხარდე-ბი, ნუ ინებებ მაგას! შენი მამის და შენი ოჯახის ერთგულ მსახურთ სიკვდილს უპირებ?

ᲓᲐᲕᲘᲗ. შენ დაგავიწყდა მგონია, თუ მე ვინა ვარ?! იცოდე, რომ გიორგი მეფის შემ-დეგ მე ვარ თქვენი მეფე! ამიტომაც ყოველ-შივე უნდა მემორჩილებოდეთ! წადით აქედან!

ᲑᲐᲒᲠᲐᲢ. ჩვენ აქედან დასათხოვნი არ გახლავართ, ბატონიშვილო!

ᲝᲗᲐᲠ. გიორგი მეფის შემდეგ, საქარ-თველოში მეფე აღარ იქნება.

ᲓᲐᲕᲘᲗ. ეს რას ᲭᲜᲘᲨᲜᲐᲕᲡ?

ᲝᲗᲐᲠ. ეს იმას ᲭᲜᲘᲨᲜᲐᲕᲡ, ბატონიშვი-ლო, რომ ასეთი ბრძანება გამოვიდა რუსე-თიდან!

ᲓᲐᲕᲘᲗ. როგორა?

ᲝᲗᲐᲠ. ჩვენმა ელჩებმა მოიტანეს ამბავი, რომ...

ᲓᲐᲕᲘᲗ. რა ამბავი?

ᲝᲗᲐᲠ. რომ საქართველო რუსეთს უერთ-დება საუკუნოდ...

ᲓᲐᲕᲘᲗ. ეგ მე არ მინდა!

ᲝᲗᲐᲠ. აგრე ინება მამა შენმა!

ᲓᲐᲕᲘᲗ. მე არ მინდა, გესმის თუ არა!

ᲝᲗᲐᲠ. ამასვე ᲭᲜᲘᲨᲜᲐᲕᲡ ᲩᲕᲔᲜᲘ ᲬᲐᲠ-ᲩᲘᲜᲔᲑᲣᲚᲘᲜᲘ, ᲛᲠᲗᲔᲚᲘ ᲔᲠᲘ.

ᲓᲐᲕᲘᲗ. წარჩინებულნი! ერი!.. ცხვრის ფარა!

ᲝᲗᲐᲠ. ასრეა თუ ისრე, ეს ცხვრის ფა-რა საᲨᲘᲨᲝᲐ, თუ გამოვიდა მოთმინებიდან!

ᲓᲐᲕᲘᲗ. გესმის შენ, თუ არა, რომ მე ვარ სამეფო ტახტის მემკვიდრე!

ᲝᲗᲐᲠ. დიახ, შენი ჭირიმე, ეგ კარგად ვიცი, მაგრამ ახლა მაგ მაღალ ღირსებას ვე-ღარ მიახწევ, რადგანაც გიორგი მეფე და მრთელი საქართველო უერთდება რუსეთს სა-მუდამოდ და ამის გამოცხადება საყოველთაო-ოდ დღეს მოხდება.

ᲓᲐᲕᲘᲗ. როგორ მიბედავ მაგის თქმას. ᲰᲝᲐ შე ორგულო, მომავალს შენს მეფეს! (ᲣᲒᲑᲐᲓ ᲮᲛᲐᲓᲡᲐ ᲐᲜᲗᲘᲝᲚᲔᲑᲘ ᲓᲐ ᲛᲘᲯᲐᲠᲓᲔᲑᲐ ᲝᲗᲐᲠᲘᲡ ᲓᲐᲡᲘᲯᲒᲠᲔᲚᲐᲓ. ᲝᲗᲐᲠᲘ ᲐᲠ ᲨᲔᲜᲘᲜᲓᲠᲔᲑᲐ. ᲑᲐᲒᲠᲐᲢᲘ ᲓᲐ ᲝᲗᲮᲘᲗᲘᲗ ᲥᲣᲨᲘᲗᲘ ᲬᲐᲛᲡᲒᲐ ᲐᲜᲘᲨᲕᲔᲑᲔᲑᲘ ᲗᲐᲕᲘᲡᲗᲜᲘᲗ ᲮᲛᲔᲑᲘᲗ ᲓᲐ ᲝᲗᲐᲠᲘᲡ ᲨᲔᲛᲝᲠᲩᲘᲚᲔᲑᲘᲗ, ᲠᲝᲛ ᲓᲐᲒᲝᲗᲘᲡ ᲮᲛᲐᲓᲘ ᲯᲐᲠ ᲐᲠ ᲛᲘᲡᲬᲕᲓᲔᲡ ᲓᲐᲒᲝᲗᲘ ᲒᲐᲒᲘᲠᲬᲔᲑᲣᲚᲘᲐ, ᲐᲛᲘᲡᲗᲐᲜᲐ ᲛᲝᲬᲘᲚᲔᲑᲣᲚᲘᲐ ᲛᲐᲨᲘᲜ ᲓᲐᲒᲝᲗᲘᲡ ᲒᲐᲓᲐᲬᲧᲕᲔᲢᲘᲗ — ᲙᲐᲜᲨᲘ ᲒᲐᲓᲐᲒᲔᲑᲐ. ᲓᲐᲒᲝᲗᲘᲡ ᲛᲭᲚᲔᲑᲘᲗ ᲐᲓᲒᲔᲚᲘᲗᲘᲗ.)

ᲝᲗᲐᲠ. (ᲮᲛᲐᲓᲡ ᲨᲔᲛᲘᲗᲕᲚᲘᲗ) ᲑᲐᲢᲝᲜᲘᲨᲕᲘᲚᲝᲛ! ᲩᲕᲔᲜ ᲐᲠᲘᲡ ᲩᲐᲛᲝᲠᲩᲘᲚᲘ ᲛᲝᲡᲐᲚᲝᲓᲔᲑᲘ ᲓᲐ ᲩᲕᲔᲜ ᲐᲠ ᲒᲕᲜᲘᲓᲐ ᲕᲐᲛᲝᲬᲛᲘᲗᲔᲑᲘᲗ ᲩᲕᲔᲜᲘ ᲬᲐᲠᲩᲘᲜᲔᲑᲣᲚᲘᲜᲘ, ᲛᲠᲗᲔᲚᲘ ᲔᲠᲘ.

ᲓᲐᲕᲘᲗ. (ᲮᲛᲐᲓᲡ ᲩᲐᲒᲔᲑᲡ ᲙᲐᲠᲩᲐᲨᲘ; ᲡᲮᲕᲐᲜᲐᲪ ᲩᲐᲒᲔᲑᲡ) ᲰᲝ... ᲙᲐᲠᲒᲐ... ᲙᲐᲠᲒᲐ!.. მე გული ᲛᲘᲛᲘᲗᲘᲓᲐ... ᲘᲡᲘ ᲐᲦᲔᲚᲕᲔᲑᲔᲚᲘᲐ ᲕᲐᲠ ᲐᲛ ᲣᲙᲐᲜᲐ-ᲡᲙᲜᲔᲚᲘ ᲓᲠᲝᲘᲡ ᲧᲝᲕᲔᲚᲘ ᲡᲐᲥᲛᲘᲗ, ᲠᲝᲛ... ᲫᲜᲔᲚᲘ ᲒᲐᲡᲐᲒᲔᲑᲘᲐ. ᲛᲐᲛᲐ ᲠᲣᲡᲔᲗᲘᲡ ᲔᲛᲔᲪᲘᲔᲚᲐ... მე, ᲡᲐᲛᲔᲤᲝ ᲢᲐᲮᲢᲘᲡ ᲛᲔᲛᲙᲕᲘᲓᲠᲔᲡ, ᲛᲐᲛᲘᲡ ᲨᲔᲛᲓᲔ�გ ᲢᲐᲮᲢᲘ ᲮᲔᲚᲘᲓᲐᲜ ᲛᲔᲪᲚᲔᲑᲐ... ᲧᲝᲕᲔᲚᲒᲐᲜ ᲯᲐ-ᲨᲣᲨᲜ და ᲛᲖᲔᲠᲐᲕᲔᲑᲘ ᲓᲐᲛᲘᲡᲓᲔᲕᲔᲜ... ᲠᲐᲡᲐ ᲰᲒᲐᲕᲡ ᲔᲡ?.. ᲐᲰ, ᲐᲛᲐᲗᲐᲜ ᲣᲛᲫᲘᲛᲝᲑᲐ ᲩᲔᲛᲡ ᲬᲘᲜᲐᲨᲔ, ᲐᲠᲐᲕᲘᲗᲐᲠᲘ ᲞᲐᲢᲘᲕᲘᲡ ᲪᲔᲛᲐ! (ᲡᲘᲭᲣᲨᲔ) ᲰᲘ!.. ᲒᲣᲚᲘᲡ ᲛᲝᲡᲐᲡᲕᲚᲔᲚᲘ ᲐᲠ ᲐᲠᲘᲠ?!

ᲝᲗᲐᲠ. ᲑᲐᲢᲝᲜᲘᲨᲕᲘᲚᲝᲛ! მე თითქმის ლა-ᲚᲐ ᲕᲐᲠ ᲨᲔᲜᲘ, ᲗᲘᲗᲘᲥᲛᲘᲡ ᲩᲔᲛᲘ ᲒᲐᲖᲠᲓᲘᲚᲘ ᲮᲐᲠ და ᲨᲔᲜ ᲩᲔᲛᲖᲔ ᲮᲛᲚᲘᲗ ᲛᲝᲘᲬᲘᲐ ᲛᲝᲡᲐᲙᲚᲐᲕᲔᲓᲔ?!.. ᲨᲔᲜ ᲒᲐᲜᲐ ᲐᲠ ᲘᲪᲘ, ᲠᲝᲛ ᲥᲐᲠᲗᲕᲔᲚᲘᲡ ᲮᲛᲚᲘᲡ

ეროვნული ბიბლიოთეკა

ულისხლოდ არ ჩადის ქარქაშში! შენ შეურაცხ-ჰყავ ქართველის ხმალი, შენ შეურაცხჰყავ შენი ლალა!.. აბ, რა ფიცხი რამა ჰყოფილხარ! ესენი რომ სულ ლუკმა-ლუკმად გაქცევდნენ მაგ შენი საქციელისათვის, მაგრამ შეგიბრალეს.

დავით. კარგია! დაანებე მაგას თავი! მე, ტატის მემკვიდრე ვარ და თქვენ თვალში არაფერი ვყოფილვარ, ეს განა საწყენი არ არის?

ოთარ. თვითონ შენი ბრალია, ბატონიშვილო! იმის მაგივრად, რომ მამას სიყვარულით და პატივისცემით მოჰკიდებოდი, შენ განიზრახე იმის წინააღმდეგ რადაც ცბიერობა და ძალით გინდა ტახტზედ აბრძანება, მამის სიცოცხლეშივე, მაშინ, როცა რუსეთიდან უმაღლესი ბრძანება მოგვივდა, რომ საქართველო შეერთვის რუსეთს სამუდამოდ და შენ... შენ გინდა ამისი წინააღმდეგობა? ბატონო ჩემო, ერთი კარგად დაფიქრდი რას სჩადიხარ?! გიჯობს ჩუმად იყვე და დადუმდე, თორემ ხალხი გაგწევავს, აგიკლებს. შენი მიწერილი ბარათები ბატონიშვილ—ბიძეთან სულ ყველა გიორგი მეფეს ხელში აქვს; შენი შიკრიკნი და მდევარნი ყველა შებოკილნი არიან. სულ, რასაც შენა ჰფიქრობ, რასაც ჰლაპარაკობ და რასაც აკეთებ, სულ ყველაფერი დაწვრილებით მოხსენება გიორგი მეფეს და მთელმა ერმაც იცის. იყავ კეთილ გამსჯე და ყური მომაპყარ რას მოგახსენებ... რუსთა მეფე პავლე პირველმა, ეს ერთ თვეზე მეტია რაც ღვთივ განისვენა. რუსთა მეფედ ახლა ბრძანდება ალექსანდრე პირველი, რომელსაც სრულებით არ უნდოდა საქართველოს შეერთება თავისს სახელმწიფოსთან, დიდს უარზედა ბრძანდებოდა, მაგრამ ჩვენმა ელჩმა, თავადმა გარსევან ჭავჭავაძემ პეტერბურღში სახელმწიფო საკრებულო ვეზირობა დაჯერა, რომ საქართველოს შეერთებით რუსეთს დიდი სარგებლობა მიეცემა და თვით საქართველოსათვისაც იქნება კეთილ-საყოფელი. დედოფალს ეკატერინასაც სწადდა ეს საქმე, პავლე პირველსაც და ამ რიგად სახელმწიფო-საკრებულო ვეზირობამ ალექსანდრე პირველიც დაათანხმა ამ შეერთებაზე. ჩვენა, ბატონო, ჩვენი ელჩის, ჭავჭავაძის მადლობელი უნდა ვიყვნეთ და იმის თანაშემწეების, ავალიშვილისა და ფალავანდიშვილისა. ჭავჭავაძე პეტერბურღს დარჩა, ხელმწიფის სურვილით, რომ იმის მეფედ კურთხევაზე, როგორც საქართველოს უკეთესი წარმომადგენელი, დაესწრებოდეს იმ დღესასწაულს.

დავით. ა, ა, ა!.. მაშ ავრე!.. საქართველოს უკეთესს წარმომადგენლად მე უნდა ვყოფილვიყავი, როგორც მეფის შვილი და გენერალი და არა ჭავჭავაძე!..

ოთარ. ასრეა თუ ისრე, ბატონიშვილო, გვიანღაა ამაზე ლაპარაკი, იმიტომ რომ ეს თვითონ იმპერატორის სურვილი იყო და ამის ბრძანებისა და სურვილის წინააღმდეგობა ვის ძალ-უძს?

დავით. დიახ, დიახ! რასაკვირველია, არ-ვის ძალ-უძს, მეტადრე ახლა, როცა შეერთების საქმე თითქმის გარდაწყვეტილია.

ოთარ. ალექსანდრე იმპერატორის წყალობის წერილი ახლა ვეზირი კოვალენსკის ხელშია და თვითონ გამოუცხადებს ხალხს, თუმცა წესდებულებით თვით გიორგი მეფემ უნდა წაუკითხოს ხალხს და ფიციც უნდა მიიღოს, თუ ჭქნა ღმერთმა და კარგად იქმნება. დღეს უკვდა ბრძანდება და მალე ჰაჯი-იბრაჰიმ-ხანს მიიღებს სადარბაზოდ, რომელმაც ამ წყალობის წერილზე ჯერ არა იცის-რა.

დავით. იმ დარბაზობაზე მეც დავესწრები?

ოთარ. რა მოგახსენო, ბატონო, მაგაზე გიორგი მეფეს უნდა დაეკითხოთ.

დავით. მე მსურს დავესწრო იმ დარბაზობას.

ოთარ. ეგ კოვალენსკიზედ არის დამოკიდებული.

დავით. კოვალენსკის მაგ საქმეში რა ხელი აქვს? ეგ მაში ჩემის საქმეა და არა იმისი!

ოთარ. დიახ, რასაკვირველია, ეგ აგრე უნდა იყოს, მაგრამ კოვალენსკი მამი შენის საქმეში ისე ერევა, გიორგი ისე დაემორჩილა, რომ უმისოდ ფეხის გადადგმაც არ შეუძლიან.

დავით. ოჰ, რა სამწუხაროა, რომ აგრე დაემორჩილა მამა ჩემი! მაშ იმას აცნობე ჩემი სურვილი.

ოთარ. ვეცდები ალბასრულო. შენი სურ-

ვილი, ბატონიშვილო, მაგრამ არა მგონია, რომ ეგ შეიძლებოდეს.

დავით. აგრე რადა გგონია?

ოთარ. იმისთანა ინვიათს დარბაზობაზედ უცხო პირს არავის უშვებენ.

დავით. მერე, მე რა უცხო პირი ვარ?

ოთარ. ამ შემთხვევაში — უცხო ბრძანდები.

დავით, კარგი! თქვენ თქვენი საქმე შეასრულეთ! მე ჩემი საქმე ვიცი!

ოთარ. იმ დარბაზობის წინად იქნება ინებოს მეფემ და კიდეც ინახულოს თავისი ელჩნი, ავალიშვილი და ფალავანდიშვილი, მაშინ, მგონია, რომ შენც დაესწები, ბატონიშვილო.

დავით. ჰმ... ელჩნი... ავალიშვილი და ფალავანდიშვილი!.. ჰავჰავაძე!.. ჰმ!.. სულ, სულ ისინი არიან, სულ ისინი!.. ეს სულ იმათი საქმეა, ჩვენ დაუკითხავად...

ოთარ. იმათ გიორგი მეფე ფრიად ენდობა.

დავით. ფრიად ენდობა!? ღვინით შექეიფიანებულნი რას არ ნაიდენენ! მაგრამ მე იმათ შეავკეცავ ფრთებს!.. შენ ეს მითხარ, გეკოდინება, გუშინ მამამ დარეჯან დედოფალი რისთვის ინახულა? იმათთან შესვლა მინდოდა ოთახში, მაგრამ კარები ჩაუკეტნიათ და როცა გამოვიდა დარეჯანი მე არაკი შემომხედა.

ოთარ. გიორგი ჩაუხვდა კარგად თავის მდგომარეობას, გაახსენდა თავისი შეცდომანი და დარეჯან დედოფალი დაიბარა, მოსთხოვა ბოდიში, რომ უსამართლოდ მოეკიდა. იმ დროს იქ მაგრატ ციციშვილი გახლდათ, ბატონიშვილო:

დავით. (აგაბატს) რაზედა ჰქონდათ მუსაიფი?

ბაგრატ. გიორგი ხელზედ ეამბორა დედოფალს, დედოფალი სთხოვდა ბატონიშვილების დაბრუნებას, თბილისს, მეტადრე იულონისას, მაგრამ გიორგიმ უარი განუცხადა, აუხსნა, რომ ახლა, ამისთანა არეულს დროს, ბატონიშვილების მობრძანება თბილისს, ადვილად აიღელვებს ხალხს, თავად-აზნაურობა-ში ამბოხებას გამოიწვევს, მთავრობას წინააღმდეგობას გაუწევენ და, ბოლოს, დედოფალიც მეფეს დაეთანხმა.

დავით მაშ ყველა ჩემი ბიძა — ბატონიშვილები ვერ მოვლენ თბილისს?

ბაგრატ. ვერა, ბატონიშვილო, გარდაწყვეტილია...

დავით მაგ გარდაწყვეტილებაში კოვალენსკიც ურევია — ეუბეველად?

ბაგრატ. ალბად, ბატონიშვილო, ეიმისოდ გიორგი მეფე არასფერს არ გადასწყვეტს!.. შენ კარგად მოგეხსენება, ბატონიშვილო, რომ მეფე გიორგის ცხოვრება არ არის ისე ბედნიერი, როგორიც უნდა ყოფილიყო... და მეფობს კიდეც მცირედ ხანს. ერეკლე მეფის გარდაცვალების შემდეგ ჯერ ორს წელიწადზე მეტი არ გასულა და მას აქედ გიორგი მეფე იტანჯება და ძალიანაც იტანჯება, როგორც ბორკით ისე სულითაც.

დავით. ბორკით რომ იტანჯება ეგ მე ვიცი, იმ ასი წყალმაკი განუკურნავია დ მეტად ს

ახალგაზრდა ლექტორი ვ. ა. გურკო,
საქართველოს შესახებ ლექციების მკითხველი. 7 გიორგ. წაიკითხა „ქალის კულტი საქართველოში“

„ქალის კულტი საქართველოში“, ვ. ა. გურკოს მიერ „არტ. სახ. თეატ.“ დარბაზში 7/XI წაკითხული ლექციაა, ფრიად საყურადღებო აღმოჩნდა, რაიცა მრავლად თავშეყრილმა საზოგადოებამ დიდის გულდადებით მოისმინა. ლიეს გამოჩნდა ერთი რუსი, რომელმაც თავისი თანამემამულენი, დიდი მწერალნი—პუშკინი, ლერმონტოვი, პოლონსკი, ახლანდელნი—კუპრინი და არციბაშევი, ამბილა—საქართველოს არ იცნობდით, ზევიდან დაჰყურებდით და მეეროგზის უდიერათაც იხსენიებდითო.— მართალია, ლექციი „ლრმა“ მეცნიერული არ იყო (და ვგონებენ, სახალხო ლექტორს ეს ლირსებათაც ჩაეთვლება), მაგრამ რაც კი ხელთ ჰავარდნიდა საქართველოში ქალის გალაპარაკებისობის, ქალთა ამაღლების, ქართული ძველი მწერლობის (ქალზე) და ჩვენი ხნე-ჩვეულებათა შესახებ, დალაგებით გაეწიარა მკითხველთ. აღნიშნა, რომ საქართველოში უძველესად—დედათბატონობა (მტრიარხატი) იყო, აქედანვე მომდინარეობს ქალთა უპირატესობა, საქართველო ღვთისმშობლის წილხდომილად არას მიჩნეული, ნინოდა თამარი ერმა, თუ გაიწმიდანა კიდეც, ამითი გამოხატა ქალთა დიდი პატივისცემა: შეეხო „ვეფ. ტყ.“, რომელიც თუმცა უცნო ჩარჩენილ ჩასმული, მაინც ქართულ ეროვნულ სულითაა გაჟღენთილი და მასში ქალის დახასიათება ძალიან თვალსაჩინოა, ქართულ ეროვნულ ნიადაგზე აღმოცენილი.. პატივს. ლექტორი კიდევ ბევრი მხრით შეეხო. ჩვენს წარსულს. ჩვენნი მწერლობა-კულტურის აღმაცერად მაცქერალთ ეს ლექცია ბევრს ახალს აუწყებს, და დარწმუნებს. რომ საქართველოს ზნე-ჩვეულებას და წარსულის შესწავლა უფრო მეტის ღირსია, ვიდრე ისინი ჰგონენ. რომ ჩვენში იყო ბევრი სულიერი განძი, მაგრამ ეამთა-ვითარების გამო ღღეს წარსულნია... ეკეთა კაცებამაოობის. სხვათა შეუწყნარებლობის ენი დამრიტის და ჩვენ სწორედ ის მოგვიზღონ, რის ღირსნიცა ვართ ჩვენის წარსულითან... ახალგაზდა ლექტორი, გურკო, რომელმაც შარშანაც წაიკითხა ლექცია საქართველოს შესახებ, ამის მერცხალია... სასურველია რუსეთის დედა-ქალაქებში წაიკითხავდეს თვით ამ ლექციას... საზოგადოებამ მხურვალე ტაშით დაუკილდოვა ლექტორი.

ქართული სახიობა

ქუთაისის თეატრში მსახიობთა ამხანაგობის შადგა დადგინის მეთაურობით ერთ თვეზე მეტია მუშაობს *), და ამ ხნის განმავლობაში საკმაოდ მიიზიდა საზოგადოების ყურადღება. დასს, თავის თავად, დიდი პრეტენზიაკი ხ�ა აქვს, მას არაფერი ეხლის თქმა არ ეშლება და არც შეუძლია ამ ეს საშველი პირობებში, რომელშიაც კარგა ხანი იმოფეფეს ჩვენი თეატრი. წმინდა ქუთაისის თვალსაზრისით ზედ-მეტი იქნება შეხება ჩვენი დასის მოდგაწეობისა, მაგრამ, მეიუსდაკვა ამის.. დასი ნიშნავს მისი სარეპერტუარო ნაწილის, მისი ეუფლებელი საქმიანობა. ქუთაისის საზოგადოებას ეეკარს თეატრი და მისი ეესაზონად დატოვება—ეს ერთ კარგი დასკვნა იქნებოდა. ეე ძალიან ერთი ეესაზონი წელიწადი აქ, და ზედ მეტი არ იქნება, თუ ადგენიშნავი, რომ ამიან ქუთაისი უფრო მოსაწყენი ეოფ ვადრე რადაინეე.

წელიწადად დასში მოხაწოდეთის რამდენიმე ნიჭიერი მსახიობი და ბევრი სასარგებლო სასტენი მოდგაწე.

თვით ბ. შადგა დადგინი ძველ ტრადიციის რეჟისორია. თანაბრად მისი ბრძანებ განმტკიცებისა, ტრადიციული სტილის დარღვევა შეიძლება სასეირო, და მეტად სასეირო ეოფს, მაგრამ ამის

*) წერილი დაგვიგვიანდა ჩვენგან დამოუკიდებელ მიზეზის გამო. ავტ.

ეროვნული ბიბლიოთეკა

ვერ შესძლებს თანამედროვე რეჟისორი, სამწუხარო ბირობებით შებოჭილი. როგორც მსახიობი, იგი ხანდახან კიბოდის სცენაზე, ადბთ, უმთავრესად მისთვის, რომ ანსამბლი შეიგნოს.

ქ-ნი ეფემია მესხს კიდევ შერჩენია ერგანა, ხანდახან ბუნებრივი გრძნობიერობა, ბათოსიტ-კი კიეოდენერს ხოდმე მის თამაშში. მსახიობის თამაში ეფექტიანის იწვევს თანაგრძნობას, და უნდა გსთქვათ, რომ მისი ადგილი მოწვევა დიდი შემტკივა.

ქ-ნ მარო ბდიგანს კარგად იცნობს ქეთევანი. მას დიდსულად უნდა ჩათვლდეს მონდობილობა, ხ

დო სასუსტად — ერთეგერგნება. მსახიობს აქვს რადენი, რომელთა შესრულებაში მას სწორი არა ჰქონდ ქართველ სცენაზე.

სანტერესო მსახიობია ედო ანდრიანაკაშვილი. მისი ამბავი — ბეკეუტა რიდეთია. სიტყვიერ, მოძრაობა, ხმოვანებობა, — ეფექტიანი ეს კარგად ახასიათებს მას და რომ მისი ხმის სასუსტე მეტად საგრძნობელი არ იყოს, მაშინ ეს მსახიობი ეფრ სუფეოფსო სცენის დამაშშეერებლად ჩათვლდებოდა.

დანარჩენი მსახიობი ქალები ბეკანიშვილი, კეთილი, ოდიბერიძე, შოთაძე და სხვანი სასარგებლო ედეფექტები არიან. განსაკუთრებით სანტერესოა ბეკანიშვილი.

ვაეფებში ზარდადიშვილსა და ეკადიბეკაშვილს პირველობა ეკუთვნის. პირველში ბევრი ანმოცდადობაა, მეორეში ძალიერება ბუნებრივი კანდიანა. ორივეს ახასიათებს სცენის სიეფაერეადი. კარგ პირობებში, მათ შეეძლოთ ბევრი სარგებლობის მოტანა. მათ თამაშს სიამოვნებით ეკეკუსები შემდეგ წერილებში, როდესაც დაწერილებთ კეკარნეკ ცალკე პიესებს. მაშინვე კამაგნთქეკ ეზმს ანბრს სხვა მსახიობთ შესახებაც, რომელთა შორის არიან მნიშვნელოვანი ძალები, მაგ. ფურუხიძე, ბარველი, ეკარაძე, კორიშელი და სხვა.

თეატრის ეკეორგიებზე ვერ ვიტყვი ვერაფერს კარგს. ეს ეფექტიანი მხოლოდ და მხოლოდ ულამაზობაა, ვერც ერთხელ, ვერაფერთრ ბამენტში ეკეორგიამ ვერ შესძლო მოქმედების გაგრძელებება. შთაბეჭდილება ეფექტიანის ამეკარია, თითქოს პიესაში მოქმედება სწარმოებს თავის თავად და მთელი პიესის ეკეორგია თავის ოუნდა.

ეკერეკერობით რეპერტუარის ცენტრალურ პიესებად ითვლება „სანათლე", „ოდიბერი" და „ეფხვი ეკერეკეთია". „სანათლე" წელს სამჯერ დასდგეს და ხალხით ეფოვედოვეს სავსე იყო თეატრი. სასიხარულოა, რომ ფასი ანბრების შემდეგში ისეთი პიესების დადგმას, რეკერეკ ანრის მაგ.: ეკიდდის „ეფხვს ეკერეკეთია" და სხვ.

სანზაგალდაება საკმაოდ ესეერება წარმოდგენებს.

L'ami

ბოლეკოოში, კვირას, 1/XI ბ. ტალიკაძის თანანამით გიმნაზია კონცერტი და წარმოდგენა. იმღერეს ხალხური სიმღერები. წარმოადგინეს „პატარა კახის მე-2 და მე-3 მოქმ.

„პატარა კახში" არა უშავდარა ქ-ნ ე. ანბრამაშვილს (ტურფა) ბ. გოძიაშვილმა (კახი) როლი იცოდა, მაგრამ გმირი ქალაქის „პატარა კახის" სულის კვეთება ვერ დაეგრიხეკ. ბ. ბეთანელის გივი ეკარიანი იყო, მაგრამ ის კი არ ვარგოდა, რომ სცენაზე გამოსულიყოს დაიწყო თავზე ქუდის ძებნა: პარიკზე დაბურული ქუდი კულისებში დაჰკარგოდა და ტყეში უკედოთ გამოგვეცალა. გოძიაშვილმა (ქვაბულიძე) როლი არ იცოდა და ამიტომაც ვეღარც მეორე მოკარნახეს უშველა. არც დანარჩენებმა იცოდნენ ხეირიანად როლები... მასიური სცენები და სიმღერები უფერული იყო. გაპიანურებულმა ანტრაქტებმაც შეაწუხა დამსწრენი. დ—ე

ხარფუხის მუსულმანთა აუდიტორიაში 31/X წარმოდ. იქმნა „ბატონი და ყმა", დიეერტისმენტი, გრ. დარნელის რეჟისორობით. 7/XI წარმ. იქმნა „დამარცხებულნი" ალ. თავდგირიძის რეჟისორობით. რ. ჯიბლაძისა (იმერელი) და ა. თავდგირიძის გარდა სხვანი მოისუსტებენდენ. ორივე წარმოდგენას ხალხი ბლომად დაესწრო, შემოსავალი კი... ნაკლები იყო.

ხარფუხის სახზოგადოება გულ-მხურვალედ ეესწრება წარმოდგენებს. საკიროა ახალგაზდობამ წარმოდგენებს ხელი შეეწყოს და სავიგინდარად არ გაეხდოს ეს წმინდა საქმე!.. რეკისორებს ჰმართებთ, სულ გამოუცდელნი სცენაზე არ გამოუშვან. ხარფუხისთვის აუცილებელია სამკითხველოც... ბეღურა

პრაპ. სილ. ან. კაკანაძე
ბრძოლის ველზე მოკლული

ეროვნული ბიბლიოთეკა

სახიფათო წუთი

(ბოლოს ეკლიდან მოწერილი წერილიდან. სოფლად უცვლელად იბეჭდება)

...დამე იყო, ბნელი, ნისლიანი დამე, რომელის წვიმიანი ალმოსავლეთ ნეოფეთს უშალ. არც ერთი კედლის ნაპრალი, არც ერთი შთის ფერდობი, ან წვეტი, რომელთა ერთფერიანებ-ერთგვარობა ეგულს გიწყალებს,—არ სჩანდა, სადღაც გამქრალიყო...

ოდეს ათითოდ სიდუტი გამოჩნდა ხანგრეზზე, ეფერანი შეიარალებულნი, ცხვრის ქურქში ჩახვეულნი.. მალე ისინი ჩანოქა ღამის სიბნელემ, ეზა შეტად ოდრა-ჩაოდრა იყო და, მასინაკენ ეფერანებ ეეებეროფალ ქეფების ნიტეხები. ძალიან სიფრთხილე იყო საჭირო, ფეხის ხმაურობა შორს არ გასულიყო, მტერს ეურადღა არ მიდწეოდა. ამბიტამ ნელნელ მიიწეოდენ წინ. ხანმ ფეხს ეაალეკამდენ, ოფოფეფალი მათანი თავის წინ ეაინლეხთი მიწას ხანეჯალა და შემდეგ ან ეგერდს ეუზეფენდა, ან ერა და ხეფას ანაკრძალობდა. ამაეე დროს ამბანაკეფს ოფალ-ოფორეფდა, რომ. არ დაშორეფოდა. თუ რომელიმე მათანი ეფალ ოფალ და ეფალ-ეფალ ეეარმანის დაარღეეფდა, ეფალანი ეაბალ ეფალ ეეარ ეფალ ეფალ ეფალ

ეროვნული ბიბლიოთეკა

მზოსან ნიკ. ბარათაშვილის ნამდვილი სურათი, მისი თანამედროვის მ. ბ. თუმანიშვილის მიერ დახატული, ცნობილმა სახოგადო მოღვაწემ, ბ. ბ. თუმანიშვილმა თავის მამისეულ სიძველეთსაცავში აღმოაჩინა. სურათი დაიბეჭდება „ХУДОЖЕСТВЕ“ და ჩვენს ჟურნალში.

ბარუშების კლუბის ცეკვის დეკორაციები მოეამტეს და შეალამაზეს.

„ახალი კლუბის“ საკონცერტო დიდებული სეზონიერად სწრაფად კეთდება.

„ბანათლების“ საზოგადოების კრება ბ. ბაბაშვილის თავმჯდომარეობით და ივ. ყიფშიძის მდივნობით შესდგა 8/XI სახ-ის სკოლაში. კრებამ ბალნილი გასული წლის მოკმედების ანგარიში, დამტკიცა, გამგეობას მადლობა გამოუცხადა ნაყოფიერი მოღვაწეობისთვის. ეგზეფ ეპრრის ახალგამგეობაში მ. ვ. მარალიანი ასულის მაბატეონი. დადგინა მადლობა გამოეცხადოს თბ. გუბ. თავ.-ანბ. ეუხეი შემოწირულებისთვის, ქართ. კულტ. საზოგ. კავშირში აირჩიეს ან. მ. თუმ.-წერეთლისა, ივ. მეცხისა და ბ. ალარაკიშვილი. საზოგადოებას საკუთრება აქვს: ხ ხლ ეფიატ.-ბირსკის ჯუნ. და სურფსარქისის ჯუნ ს. კიპარიზოვის მიერ შეწირული, რომელშიაც პროფესიონალური სკოლა გაუხსნიათ. საზოგადოების გამგეობა ბეჯითად მუშაობს სკოლის წარსამატებლად.

სასაკლაო მუზეუმი „განათლების“ სკოლაში მოეწყვია ივ. ს. ზედგინიძეს, თვით შეუკრებია ძველადი კოლექცია ფწერთა, მიწაღლა, ქვეწარმეადლა, სოოკაცხო-სამეფნერო ნარეულა და ს.

მზოსან ს. ფაშალიშვილის შესახებ ჩვენს ჟურნალში („ თ. და ც.“ № 42) დაბეჭდილ წერილს ვამო ზასვ-იოურტიდან ქართველ ხელოსან-ეაკრის ვანო მესხიევისაგან წერილი მივიღეთ, ოომელშიაც ეგეწერსოუ ეამლილს სწავლას მოისურვებს, ამ თავიდან ათუმნით შეეეწვი და შემდეგ კი, თუ ბილიარდსა ლოთობას არ ეგპყვა, ყოველ თვიურად შეეეწვი შეძლებისა და გეგონდა.

ქართველ მოამღერალ-მგალობელთ გუნდი (ეულეკეგეში) ალ. მაისურაძის ლოტ.ბარობით, ამ პოეტ ხანში სახ. სახ-ში კონცერტს გამართავს 4 განე. შემოსავლის ნაწილი ეწყალ-დიდობისგან დაზარალებულთ ეადეეეეეეს.

მსახიობი ვალ. ფალიაშვილი. ბაკოს დასის რეჟისორ, ეძიმე ავად შეეეწალა და საავადმყოფოში ეწვა. მის ეაგიერ ვ. გუნია ეაიწვიეს, ეაგრამ არ ეასთანხმდა.

ნაძალადევის თეატრში ივ. 15/XI. ვ. აბაშიძ-სა და ელ. ჩერქეზიშვილის მონაწილეობით „ხანუმა“

რედაქტორ-გამომცემელი ანნა იმედაშვილისა

ТИПОГРАФІЯ „СОРАПАНЪ„ ДОЗВОЛЕНО ВОЕННОЙ ЦЕНЗУРОЙ СТАМБА „СОРАПАНИ“

სახალხო სახლი

ორშაბათს, 16 ეიოო-ბერეთსთვეს, 1915 წ.

ქართ. დრამ. სახ-ის დასის მიერ წარმოდგენილი იქნება ყველასათვის ხელმისაწვდომ ფასებით

ახალი

ახალი ცხოვრება

მონაწილეობენ: ქალნ. ბაბაშიძე ტ., დავითაშვილი ნ., თოიძე ნ., ქიქოძე ა., ჯავახიშვილი ნ., ხერხეულიძეული ელ., ბ-ნნი: ბაბაშიძე ვ., გუნია., გოგმელაური ზ., თარალიანი ი., იმედაშვილი ა., იმხვილი ბ., მამფორია ი., ეიოიძე ი. ა. ადგილების ფასი ამ შაურიდან მახეთანხეეეეეე